

MICHAŁ ZAWADA

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
zawadamichal01@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9892-396X

Zadania Polskiej Agencji Antydopingowej

Tasks of the Polish Anti-doping Agency

Streszczenie. Zgodnie z ustawą z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie utworzono Polską Agencję Antydopingową (w skrócie POLADA), aby przede wszystkim przeciwdziałała stosowaniu dopingu przez polskich sportowców. W artykule zostały przedstawione, na podstawie wspomnianej ustawy i innych aktów prawnych oraz literatury, cele funkcjonowania Agencji, a także jej zadania przypisane w ustawie oraz zakres działania. Stanowiło to jednocześnie cel niniejszej pracy. Oprócz tego podjęta została próba uzyskania odpowiedzi na pytanie: czy obowiązujące regulacje pozwalają na skuteczne wykrywanie i przeciwdziałanie dopingowi w sporcie wyczynowym oraz czy działania Polskiej Agencji Antydopingowej są w tym zakresie wystarczające? Na koniec zostaną również porównane rozwiązania prawne dotyczące organizacji podmiotów zwalczających doping w sporcie w innych krajach z polskim systemem prawnym. Zastosowano w opracowaniu metodę dogmatyczno-prawną oraz prawnoporównawczą.

Słowa kluczowe: państwowa osoba prawna; sektor publiczny; POLADA; anty-doping; kontrola antydopingowa.

Abstract. The Act of 21 April 2017 on combating doping in sport has established the Polish Anti-Doping Agency (abbreviated as POLADA) primarily to counteract the use of doping by Polish athletes. This article presents, on the basis of the aforementioned Act and other legal acts and literature, the objectives of the Agency's functioning, as well as its tasks assigned by the Act and the scope of POLADA activities. This article attempts to answer the question: do the current regulations allow for effective detection and prevention of doping in competitive sport, and are the POLADA's activities sufficient in this matter? Finally, this text compares Polish and other states' legal solutions on the organisation of anti-doping entities in sport. A dogmatic-legal method and comparative law method is used in the study.

Keywords: state legal person; public sector; POLADA; anti-doping; anti-doping control.

1. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie¹ została utworzona Polska Agencja Antydopingowa (dalej również jako: Agencja, POLADA) jako organ szczebla państwowego w celu przeciwdziałania stosowaniu środków dopingowych przez sportowców w polskim sporcie wyczynowym. Poprzednio działający od 1988 r. podmiot, którym była Komisja do Zwalczania Dopingu w Sporcie, nie był wystarczający w tym aspekcie zdaniem ustawodawcy, dlatego został zastąpiony przez nowy organ. Warto nadmienić, że POLADA jest państwową osobą prawną w myśl art. 4 ust. 1 u.z.d.s., a więc należy do podmiotów sektora finansów publicznych. Jest zatem jedną z jednostek finansowanych ze środków publicznych oraz korzystających z majątku publicznego, które wykonują zadania publiczne na zasadach niekomercyjnych,

¹ Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz.U. poz. 1051 ze zm., dalej również jako: u.z.d.s.).

przy czym realizują cele publiczne i społeczne. Co więcej, prowadzi ona gospodarkę finansową według zasad określonych w ustawie budżetowej.

Wraz z powstaniem POLAD-y przypisane ustawowo zostały jej poszczególne cele funkcjonowania, a także zadania i zakres działania. Na pierwszy rzut oka można zauważyć, że Agencja jest odpowiedzialna w szczególności za kontrole i śledztwa antydopingowe, współpracując przy tym z innymi podmiotami, jak np. Panel Dyscyplinarny czy też Polskie Laboratorium Antydopingowe, o których mowa również we wspomnianej ustawie. Oprócz tego Polska Agencja Antydopingowa odpowiada za szeroko pojętą edukację w dziedzinie zwalczania dopingu w sporcie oraz współpracę w obszarze promocji odpowiedniego podejścia do aktywności fizycznej.

W związku z tym celem tego artykułu jest gruntowne przedstawienie zadań POLAD-y, skupiając się przy tym na wiodącym spośród nich, czyli kontroli antydopingowej i jej procesie oraz formalnych kwestiach z nią związanych. Istotny będzie przy tym art. 5 u.z.d.s., gdyż ustawodawca wymienia w nim enumeratywnie poszczególne zadania Agencji. Ponadto wartym wyróżnienia jest rozdział 3 ustawy, który został poświęcony w całości regulacjom dotyczącym kontroli antydopingowych oraz przeprowadzającym je kontrolerom. Dlatego też na bazie tych rozważań podjęta zostanie próba odpowiedzi na pytanie: czy obowiązujące regulacje pozwalają na skuteczne wykrywanie i przeciwdziałanie dopingowi w sporcie wyczynowym oraz czy działania Polskiej Agencji Antydopingowej są w tym zakresie wystarczające? Na koniec zostaną również porównane rozwiązania prawne dotyczące organizacji podmiotów zwalczających doping w sporcie w innych krajach z polskim systemem prawnym. W opracowaniu tego artykułu wykorzystano metodę dogmatyczno-prawną oraz prawnoporównawczą.

2. Zadania ogólne

Pochylając się nad wspomnianym wcześniej art. 5 u.z.d.s., należy najpierw wymienić poszczególne zadania Agencji wskazane przez ustawodawcę w ust. 1. Są to w szczególności:

- 1) określanie zasad i przebiegu kontroli antydopingowej;
- 2) ustanawianie reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie;
- 3) planowanie i przeprowadzanie kontroli antydopingowej w okresie podczas zawodów oraz w okresie poza nimi;
- 4) prowadzenie czynności wyjaśniających zmierzających do ustalenia odpowiedzialności dyscyplinarnej za doping w sporcie zawodnika lub, w przypadkach, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5–9 u.z.d.s.², osoby pomagającej w przygotowaniu do współzawodnictwa sportowego;
- 5) szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kontrolerów antydopingowych Agencji, zwanych dalej „kontrolerami”;
- 6) przyznawanie zgody na używanie danej substancji zabronionej lub metody zabronionej przez zawodnika, o której mowa w art. 3 ust. 4 u.z.d.s.³;
- 7) opracowywanie, wdrażanie i wspieranie programów edukacyjnych, informacyjnych i szkoleniowych w zakresie zwalczania dopingu w sporcie;
- 8) opiniowanie projektów założeń projektów ustaw oraz projektów aktów prawnych w zakresie zwalczania dopingu w sporcie;
- 9) współpraca z zagranicznymi podmiotami właściwymi w zakresie zwalczania dopingu w sporcie;

² Ustawa odsyła do definicji legalnej dopingu w sporcie, a we wspomnianych punktach chodzi o: 5) manipulowanie lub usiłowanie manipulowania jakkolwiek częścią kontroli antydopingowej; 6) posiadanie substancji zabronionej lub przyrządów umożliwiających użycie metody zabronionej; 7) wprowadzenie do obrotu lub usiłowanie wprowadzenia do obrotu substancji zabronionej lub przyrządów umożliwiających użycie metody zabronionej; 8) podanie lub usiłowanie podania zawodnikowi w okresie podczas zawodów substancji zabronionej lub metody zabronionej albo podanie lub usiłowanie podania zawodnikowi w okresie poza zawodami substancji zabronionej w okresie poza zawodami lub metody zabronionej w okresie poza zawodami; 9) pomocnictwo, podżeganie lub każdy inny rodzaj świadomego współdziałania wiążący się z zachowaniem uznawanym za doping w sporcie lub usiłowaniem takiego zachowania lub naruszeniem warunków kary dyskwalifikacji przez inną osobę. Zob. u.z.d.s.

³ Chodzi tutaj o wyjątkowe zezwolenie na stosowanie przez danego zawodnika lub zawodniczkę danego środka, który jest zabroniony, lecz który zażywa przez wzgląd na kwestie zdrowotne.

- 10) współpraca z organami administracji publicznej, instytutami badawczymi oraz innymi podmiotami właściwymi w zakresie badań wspierających zwalczanie dopingu w sporcie.

Wartym szczególnej uwagi jest drugi z punktów, a więc „ustanawianie reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie”. Polega to na tym, że Agencja wydaje najważniejszy dokument dla prawa antydopingowego w Polsce, a mianowicie są to Przepisy Antydopingowe POLADA⁴. Jak przyznaje sam organ, są to założenia tworzone na podstawie Światowego Kodeksu Antydopingowego⁵, który jest międzynarodowym aktem regulującym zwalczanie dopingu w sporcie. Możemy zatem znaleźć w nich informacje m.in. na temat zarządzania wynikami, prowadzenia badań i śledztw, analizy próbek, wykonywaniu postanowień, listy zabronionych substancji oraz metod czy też wskazanych zadań i obowiązków związków sportowych. Kluczową rolę pełni jednak tutaj Panel Dyscyplinarny – powołany jako osobny organ przy Polskiej Agencji Antydopingowej. Według art. 35 ust. 1 u.z.d.s. działa, w sposób niezależny i bezstronny, zgodnie z regułami, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2, Światowym Kodeksem Antydopingowym oraz stosownie do przepisów Międzynarodowej konwencji o zwalczaniu dopingu w sporcie, sporządzonej w Paryżu dnia 19 października 2005 r. Ponadto, w myśl ust. 2 art. 35 u.z.d.s., Panel rozstrzyga o odpowiedzialności dyscyplinarnej za doping w sporcie zgodnie z zasadami tych aktów wraz z zachowaniem zasady dwuinstancyjności (ust. 3).

Jak wskazuje ustawodawca w uzasadnieniu projektu u.z.d.s., zadanie dotyczące stanowienia przez Agencję reguł dyscyplinarnych zostało ukształtowane w projekcie w analogiczny sposób do odpowiednich prze-

⁴ Zob. *Przepisy Antydopingowe Polskiej Agencji Antydopingowej 2021*, Wersja 1.3 z dnia 18 listopada 2020 r. po zmianach z dnia 6 kwietnia 2021 r., dnia 19 kwietnia 2021 r. oraz dnia 7 czerwca 2021 r., Polska Agencja Antydopingowa, <https://antydoping.pl/wp-content/uploads/2021/06/Przepisy-Antydopingowe-POLADA-2021-wersja-1.3..pdf> (dostęp: 6.04.2024 r.).

⁵ Zob. *Światowy kodeks antydopingowy 2021*, Światowa Agencja Antydopingowa, Montreal 2021, <https://antydoping.pl/wp-content/uploads/2020/12/Swiatowy-Kodeks-Antydopingowy-2021-wersja-PL.pdf> (dostęp: 6.04.2024 r.).

pisów ustawy o sporcie⁶ (art. 44 ust. 5 pkt 5), tyle że odnosił się on do poprzednika POLAD-y – Komisji do Zwalczania Dopingu w Sporcie⁷. W wyniku czego w żadnym z ww. przypadków reguły te nie zostały sformułowane w samej ustawie, co wynika z koncepcji autonomii i specyfiki sportu⁸. Polega ona m.in. na tym, że odpowiedzialność dyscyplinarna za doping w sporcie istnieje na bazie regulacji podmiotów ruchu sportowego, bez względu na to, czy jest ona regulowana w krajowym porządku prawnym. Mimo to uregulowanie przedmiotowych kwestii w ustawie w niezbędnym zakresie wymagane jest z uwagi na zobowiązania międzynarodowe⁹. Pozwala to na obowiązywanie jednolitych standardów w zakresie przeciwdziałania dopingowi zarówno na gruncie prawa krajowego, jak i międzynarodowego¹⁰.

Spośród wymienionych wcześniej punktów odnoszących się do zadań Polskiej Agencji Antydopingowej warto również poruszyć kwestię pkt 7, a więc działalności edukacyjnej. Jest ona potrzebna w kontekście przeciwdziałania procederowi stosowania różnego rodzaju dopingu w sporcie wyczynowym ze względu na prewencyjny charakter tych działań. W literaturze zwraca się przy tym uwagę na to, że jest ona ukierunkowana na trzy grupy podmiotów¹¹. Pierwszą z nich stanowią sportowcy uprawiający sport wyczynowy, trenerzy, a także personel medyczny. Drugą grupę zaś stanowią młodzi zawodnicy, którzy dopiero co zaczynają

⁶ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. poz. 857 ze zm., dalej również jako: u.s.).

⁷ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie, druk sejmowy nr 1184 z dnia 28 grudnia 2016 r.

⁸ Ustawodawca przytacza również sprawy, w których uznaje ową koncepcję Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Są to: C-51/96 oraz C-191/97 – *Deliège* przeciwko *Ligue Francophone de Judo et Disciplines ASBL* oraz C-176/96 – *Lehtonen* i inni przeciwko *Fédération Royale Belge des Sociétés de Basketball ASBL*.

⁹ Zob. Konwencja Antydopingowa, sporządzona w Strasburgu dnia 16 listopada 1989 r., (Dz.U. z 2001 r. nr 15 poz. 149) oraz Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu dopingu w sporcie, sporządzona w Paryżu dnia 19 października 2005 r. (Dz.U. z 2007 r. nr 142 poz. 999). Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie..., s. 2.

¹⁰ Zob. szerzej R. Piechota, *Reguły antydopingowe w prawie międzynarodowym*, „*Studia Iuridica Toruniensia*” 2010, nr 6, s. 152–181.

¹¹ P. Masłowski, *Zapewnienie bezpieczeństwa w sporcie w odniesieniu do wybranych zadań oraz statusu prawnego Polskiej Agencji Antydopingowej*, „*Acta Iuridica Resoviensia*” 2021, nr 4(35), s. 265.

swoją przygodę ze sportem, a jednocześnie stoją oni u progu swojej kariery, przy czym najistotniejsza jest pomoc i rada ich rodziców oraz trenerów. Trzecia i ostatnia grupa jest najszersza z wymienionych, gdyż jest to młodzież uczęszczająca do szkół średnich, która w szczególności jest współcześnie narażona na niebezpieczne skutki związane z niekontrolowanym stosowaniem suplementów diety bez profesjonalnej wiedzy na ten temat¹².

Edukacja jest na tyle istotną kwestią, że zajęła się nią Najwyższa Izba Kontroli (dalej również jako: NIK) w trakcie przeprowadzania kontroli nad działaniami Polskiej Agencji Antydopingowej¹³. Pomimo zwiększenia przez Agencję liczby działań edukacyjnych, informacyjnych i szkoleniowych, prowadzonych na rzecz zwalczania dopingu w sporcie, a także współpracy w tym zakresie z organami administracji publicznej, w stosunku do tych prowadzonych przez Komisję przed 1 lipca 2017 r. (wzrost z 38 w 2015 r. do 91 w 2017 r.), były one zdaniem NIK-u niewystarczające. Agencja corocznie działalnością edukacyjno-szkoleniową obejmowała ok. 5 tys. osób, przy czym obejmowało to dane szacunkowe m.in. uczestników masowych imprez sportowych. POLADA koncentrowała się przy tym na działaniach na rzecz polskich związków sportowych, organizacji sportowych związanych z walką z dopingiem w sporcie, szkół mistrzostwa sportowego oraz Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży. Zdaniem NIK-u Agencja nie dysponowała jednak danymi o liczbie potencjalnych odbiorców, w tym m.in. o liczbie działających w Polsce szkół sportowych oraz szkół z oddziałami sportowymi, pomimo deklaracji o skierowaniu programów tego typu do młodzieży gimnazjalnej i licealnej.

Można zauważyć, że od przeprowadzenia kontroli sytuacja w tym zakresie poprawiła się. Jak można wyczytać z ostatniego opublikowanego raportu za 2022 r., przeprowadzona została wtedy rekordowa liczba 120 akcji edukacyjnych, lecz liczba odbiorców stała na niewiele wyższym

¹² Zob. <https://anty doping.pl/edukacja/dzialalnosc-edukacyjna/> (dostęp: 7.04.2024 r.).

¹³ Zob. *Zwalczanie dopingu w sporcie wyczynowym*, Informacja o wynikach kontroli NIK, nr ewid. 17/2019/P/18/028/KNO, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2019.

poziomie, gdyż było ich ok. 5900 osób¹⁴. Warto jednak pamiętać o panującym wówczas stanie epidemii oraz stanie zagrożenia epidemicznego, które utrudniały znacząco tworzenie różnego rodzaju zgromadzeń¹⁵.

3. Współpraca Agencji z innymi podmiotami

Nie ulega wątpliwości, że sama Agencja nie byłaby w stanie uporać się ze zjawiskiem dopingu, dlatego też istotna w jej funkcjonowaniu jest współpraca z innymi podmiotami, o czym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 9–10 u.z.d.s. Przepisy ją regulujące ustawodawca zawarł w rozdziale VI u.z.d.s., przy czym warto przytoczyć znajdujący się w nim art. 44, w myśl którego Policja, Służba Celno-Skarbowa, Straż Graniczna, Żandarmeria Wojskowa oraz prokurator przekazują Agencji, z urzędu lub na jej wniosek, wszelkie informacje, którymi dysponują, jeżeli są one niezbędne do ustalenia odpowiedzialności dyscyplinarnej za doping w sporcie, o ile nie zachodzi potrzeba zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub ochrony ważnego interesu państwa.

W literaturze zwraca się uwagę na to, że przed wejściem w życie u.z.d.s. taka współpraca odbywała się pomiędzy Komisją do Zwalczania Dopingu w Sporcie a Policją czy też Służbą Celną jedynie na podstawie podpisanych porozumień o współpracy w zakresie zwalczania dopingu w sporcie. W ramach nich nie była jednak możliwa wymiana informacji między organami, która doprowadzać miała do ustalania odpowiedzialności konkretnych osób za stosowanie dopingu¹⁶. Na poziomie krajowym POLADA powinna również współpracować z ministrem zdrowia, jak wynika z art. 45 u.z.d.s. Współpraca ta ma się odbywać w ramach informowania społeczeństwa o możliwym ryzyku występowania w suplemen-

¹⁴ *Raport roczny 2022*, Polska Agencja Antydopingowa 2022, https://antydoping.pl/wp-content/uploads/2024/02/RAPORT-ROCZNY_POLADA2022.pdf, s. 17 (dostęp: 7.04.2024 r.).

¹⁵ Zob. *Koniec stanu zagrożenia epidemicznego*, Rzecznik Praw Pacjenta, informacja z dnia 30.06.2023 r., <https://www.gov.pl/web/rpp/koniec-stanu-zagrozenia-epidemicznego> (dostęp: 7.04.2024 r.).

¹⁶ B. Bąk, *Analiza najważniejszych przepisów ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie*, „Lex Sportiva” 2017, nr 2, s. 69.

tach diety nielegalnych substancji zabronionych oraz ryzyku używania substancji zabronionych lub metod zabronionych, a także w ramach zapewniania prawidłowego oznakowania produktów leczniczych, w szczególności jeżeli zawierają one substancje zabronione.

Ustawodawca argumentuje wprowadzenie tego rodzaju przepisu realizacją zobowiązań międzynarodowych Polski¹⁷. Ma to na celu przeciwdziałanie dopingowi w sytuacji, gdy problem ten staje się coraz bardziej obecny w sporcie masowym i uprawianym rekreacyjnie (np. biegi masowe, kluby fitness i siłownie)¹⁸. Świadczy to bez wątpienia m.in. o rozpowszechnianiu się zjawiska dopingu na szeroką skalę, zarówno w kraju, jak i na świecie, co miało stanowić wyzwanie dla ustawodawcy¹⁹.

Jeśli chodzi o aspekt współpracy Polskiej Agencji Antydopingowej z zagranicznymi podmiotami, o której mowa w pkt 9, to w literaturze dostrzega się istotną rolę tego rodzaju działalności²⁰. Wśród podmiotów w niej uczestniczących należy wymienić Europol, Interpol, Światową Organizację Celną (WCO) czy też Światową Agencję Antydopingową (WADA), a także krajowe i międzynarodowe federacje sportowe. Według wspomnianego wcześniej raportu POLAD-y, prowadziła ona szeroko zakrojoną współpracę m.in. z WADA, Radą Europy, Radą UE, Centralno-Europejską Organizacją Antydopingową (CEADO), a także z organizacjami krajowymi zajmującymi się przeciwdziałaniem dopingowi w Albanii i Ukrainie²¹.

W literaturze zwraca się uwagę na to, że kluczową rolę w zakresie wdrażania i realizowania tego typu współpracy odgrywa nie podmiot publiczny, a prywatny, którym jest WADA, z powodu zawartych porozumień m.in. z wspomnianymi Interpolem czy Europolem, ale też Światową Or-

¹⁷ Zob. art. 10 Międzynarodowej konwencji o zwalczaniu dopingu w sporcie sporządzonej w Paryżu dnia 19 października 2005 r. (Dz.U. z 2007 r. nr 142 poz. 999).

¹⁸ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie..., s. 23.

¹⁹ Zob. również M. Leciak, *Doping w sporcie i jego prawnokarne oceny*, Warszawa 2022; A. Buza, *Współczesna problematyka zjawiska dopingu w sporcie na poziomie proceduralnym i dowodowym*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki” 2023, nr 26, s. 59–75.

²⁰ M. Leciak, *Zagrożenie przestępczością zorganizowaną jako uzasadnienie kryminalizacji dopingu w sporcie*, „Prawo i Więź” 2018, nr 4(38), s. 337–338.

²¹ *Raport roczny 2022...*, s. 42–44 (dostęp: 13.04.2024 r.).

ganizacją Celną (WCO), których Agencja ta jest stroną²². Szczególnie ważna wydaje się być współpraca z Interpolem, przy czym M. Leciak uważa za istotny czynnik, zwiększający jej efektywność, oddelegowanie przez rząd francuski oficera łącznikowego Interpolu do siedziby WADA. Kooperacje te polegają przede wszystkim na gromadzeniu, przechowywaniu i wymiany informacji co do przestępstw związanych z przemytem substancji zabronionych. W takiej sytuacji, aby ta wielostronna współpraca mogła prawidłowo i skutecznie funkcjonować, wszystkie ze stron powinny wykazywać zauważalne zaangażowanie oraz w sposób regularny komunikować się między sobą.

4. Kontrola antydopingowa

Jako najistotniejszy aspekt działalności POLAD-y niewątpliwie można uznać szeroko rozumiane zajmowanie się kontrolami antydopingowymi. Poświęcona została temu osobna i stosunkowo obszerna w treść część u.z.d.s., a konkretnie rozdział 3, o czym świadczy waga tej materii. Na samym jego początku jest mowa o obowiązku poddania się kontroli antydopingowej ze strony zawodnika i ma on być realizowany zarówno w okresie podczas zawodów, jak i w okresie poza nimi (art. 21 ust. 1 u.z.d.s.).

Ten pierwszy jest wyjaśniony w art. 2 pkt 3 u.z.d.s., który mówi o tym, że „okres podczas zawodów” to okres rozpoczynający się o godzinie 23.59 w dniu poprzedzającym zawody rozumiane jako pojedynczy wyścig, gra lub konkurencja sportowa, w której zawodnik ma uczestniczyć, trwający do ich zakończenia, o ile przepisy właściwej międzynarodowej organizacji sportowej lub organizatora zawodów nie stanowią inaczej, obejmujący również okres kontroli antydopingowej związanej z zawodami. Ponadto kontrolę antydopingową można przeprowadzić u zawodnika także poza rywalizacją w imprezach sportowych. W konsekwencji tego formalnie zawodnik musi być tak naprawdę gotowy do odbycia kontroli w każdej chwili, choć w praktyce najczęściej ma to miejsce w czasie zawodów oraz zgrupowań sportowych. Mimo to należy się zastanowić nad tym, czy nie

²² M. Leciak, *Zagrożenie przestępczością zorganizowaną...*, s. 338.

godzi to w wolność osobistą oraz prywatność sportowców, którzy są w pewien sposób ograniczeni w takiej sytuacji.

Wypowiedział się w tej sprawie Europejski Trybunał Praw Człowieka, który w wyroku z 18 stycznia 2018 r. uznał, że prowadzenie kontroli antydopingowej sportowca wraz z koniecznością przekazywania informacji na temat miejsca aktualnego pobytu sportowca nie narusza jego prawa do prywatności²³. W tym przypadku skargę wniosły organizacje zrzeszające sportowców we Francji oraz sami zawodnicy pod wpływem nowelizacji krajowego prawa antydopingowego w 2010 r. Pośród nowych przepisów znalazł się wymóg informowania Francuskiej Agencji Antydopingowej przez sportowców o swoim aktualnym miejscu pobytu w celu umożliwienia kontrolerom przeprowadzenia niezapowiedzianych kontroli antydopingowych. Stanowiło to efekt zmian w Światowym Kodeksie Antydopingowym, w wyniku czego celem francuskiego ustawodawcy było dostosowanie krajowego ustawodawstwa do regulacji wyznaczonych przez WADA²⁴. Podobne rozwiązanie zastosował polski ustawodawca i umieścił je w art. 21 ust. 2 pkt 1 u.z.d.s. Na podstawie tego zawodnik, jeżeli wymaga tego Agencja, jest obowiązany do przedstawienia informacji na temat miejsca swojego pobytu w okresie kolejnych trzech miesięcy od dnia złożenia informacji, a także przyjmowanych przez siebie leków i suplementów diety oraz wykonanych transfuzjach krwi.

W literaturze zwraca się uwagę również na brak zdefiniowania pojęcia „zawodnika”²⁵. Tak jak zauważa M. Dróżdź, ustawodawca wskazał w raporcie z konsultacji zawartym w projekcie ustawy, że proponowane rozwiązanie polegające na braku wprowadzenia definicji legalnej opiera się na już funkcjonującym w ustawie o sporcie, uzupełnione o możliwość dokonywania wykładni systemowej pojęcia w oparciu o standardy mię-

²³ Wyrok ETPC z dnia 18 stycznia 2018 r., 48151/11, *Fédération Nationale Des Associations Et Des Syndicats Sportifs (FNASS) i Inni v. Francja*, LEX nr 2427045.

²⁴ K. Warecka, *Strasburg: kontrola antydopingowa nie narusza prawa do prywatności sportowca. Fédération Nationale des Syndicats Sportifs (FNASS) i inni przeciwko Francji – wyrok ETPC z dnia 18 stycznia 2018 r., połączone skargi nr 48151/11 i 77769/13*, LEX/el. 2018.

²⁵ M. Dróżdź, *Kontrola antydopingowa na gruncie ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie*, „Przegląd Sądowy” 2020, nr 7–8, s. 132.

dzynarodowe wprowadzone na mocy wiążących Polskę umów międzynarodowych²⁶. Rodzi to jednak wątpliwości co do tego, czy ustawa obejmuje swoim zakresem również sport amatorski oprócz sportu zawodowego²⁷.

Wśród zadań POLAD-y, oprócz wspomnianych wcześniej punktach ust. 1 art. 5 u.z.d.s., ustawodawca również zawarł je w ust. 1a i 1b tego samego artykułu. Przepisy te mówią o tym, że Agencja zleca analizę antydopingową próbki fizjologicznej zawodnika, pobranej w toku prowadzonej kontroli antydopingowej, o której mowa w ust. 1 pkt 3, wyłącznie laboratorium antydopingowemu akredytowanemu przez Światową Agencję Antydopingową. Ponadto należy to do działalności bieżącej POLAD-y w zakresie, w jakim pobranie próbki fizjologicznej zawodnika nastąpiło w toku prowadzonej kontroli antydopingowej dofinansowanej ze środków dotacji podmiotowej z budżetu państwa. Przepisy te zostały wprowadzone – jak uzasadnia ustawodawca – na wypadek zawieszenia lub odebrania akredytacji ze strony WADA ówczesnemu Zakładowi Badań Antydopingowych (obecnie Polskie Laboratorium Antydopingowe). Powstaje zatem w takiej sytuacji ryzyko, że POLADA nie będzie w stanie realizować swoich celów statutowych na skutek braku środków finansowych na analizę próbek w innym akredytowanym laboratorium. Wysokość dotacji podmiotowej dla Polskiej Agencji Antydopingowej jest bowiem ustalana w ustawie budżetowej, a jej maksymalny wymiar wyznaczają przepisy art. 57 u.z.d.s.²⁸

Jeśli chodzi o liczby, to jak wynika z podsumowania za ubiegły rok przygotowanego przez Polską Agencję Antydopingową, łącznie w 2023 r. pobrano ponad 4 tysiące próbek moczu i krwi w ramach kontroli antydopingowych²⁹. Jest to liczba większa o niemal dwa tysiące w porównaniu

²⁶ Zob. raport z konsultacji projektu ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie (UD53) przygotowany na podstawie § 51 Regulaminu pracy Rady Ministrów w projekcie ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie – druk sejmowy nr 1184 z dnia 28 grudnia 2016 r., s. 8–9.

²⁷ M. Dróżdż, *Kontrola...*, s. 132.

²⁸ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie – druk sejmowy nr 2829 z dnia 4 września 2018 r.

²⁹ <https://antydoping.pl/ponad-4-tysiace-pobranych-probek-pobranych-w-2023-roku-z-czego-az-1200-podczas-igrzysk-europejskich-polska-agencja-antydopingowa-podsumowuje-rok/> (dostęp: 14.04.2024 r.).

z rokiem 2022³⁰. Niewątpliwie robi ona również wrażenie, porównując to do działalności POLAD-y przez pierwsze 5 lat, gdyż w okresie od 1 lipca 2017 r. do 31 maja 2022 r. pobrano niespełna 14 tys. próbek³¹. Ma to związek przede wszystkim z realizowaniem programu kontroli antydopingowych podczas Igrzysk Europejskich Kraków – Małopolska 2023. W ramach narodowego programu badań pobrano 2403 próbki moczu i krwi, z czego 1199 podczas zawodów, a 1204 w okresie poza oficjalnymi startami zawodników, przy czym badania te zostały przeprowadzone wśród zawodników reprezentujących 41 związków sportowych. W efekcie tych działań stwierdzono 22 przypadki podejrzenia naruszenia przepisów antydopingowych. Oprócz programu narodowego POLADA realizowała również zlecenia innych organizacji sportowych, w ramach których pobrano łącznie 1592 próbki³².

Działania te obejmowały nie tylko kontrolę profesjonalnych sportowców, lecz także imprezy sportowe na poziomie zawodowym i amatorskim, jak np. maratony czy półmaratony. W takiej sytuacji możemy zatem przyjąć, w kontekście odpowiedzi na wcześniej wskazany problem, że ustawa – a co za tym idzie kompetencje Polskiej Agencji Antydopingowej – obejmuje swoim zakresem zarówno sport amatorski, jak i ten zawodowy.

Warto również zwrócić uwagę na kwestię ochrony danych osobowych zawodników oraz kontrolerów, gdyż w przypadku kontroli antydopingowych są one wyjątkowo narażone. Odnosi się do tego art. 27a i art. 29 u.z.d.s. Pierwszy z nich mówi o przetwarzaniu danych osobowych kontrolerów, przy czym odpowiada za to POLADA w związku z planowaniem i przeprowadzaniem kontroli antydopingowej w okresie podczas zawodów oraz w okresie poza nimi. Są to bowiem: wizerunek twarzy, płeć, podpis, adres poczty elektronicznej, numer telefonu, a także informacje o realizowanej dotychczas kontroli antydopingowej.

W przypadku zawodników, o których mowa w art. 29 u.z.d.s., jest to lista zdecydowanie dłuższa, gdyż obejmuje ona aż 21 punktów w ust. 2

³⁰ *Raport roczny...*, s. 25. (dostęp: 14.04.2024 r.).

³¹ *Tamże*, s. 13.

³² <https://antydoping.pl/...>, (dostęp: 14.04.2024 r.).

tego artykułu³³. Ustawodawca zawarł również katalog podmiotów, którym Agencja, zgodnie z art. 29 ust. 3 u.z.d.s., może przekazywać dane osobowe zawodników. Są to inne właściwe organizacje antydopingowe, zarówno te międzynarodowe, jak i krajowe, a także organizatorzy zawodów, jeżeli w okresie podczas tych zawodów będzie przez nich przeprowadzana kontrola antydopingowa, czy też Światowa Agencja Antydopingowa – jeżeli jest to niezbędne dla celów kontroli antydopingowej lub ustalenia odpowiedzialności dyscyplinarnej za doping w sporcie.

5. Kontrolerzy – szkolenie i certyfikaty

Ustawodawca zwraca szczególną uwagę w u.z.d.s. na kontrolę antydopingową wśród zadań Agencji. Świadczy o tym to, że w uzasadnieniu projektu ustawy wyróżniony został główny charakter tej czynności. Dlatego też do wykonywania tego potrzebna jest odpowiednio wykwalifikowana kadra kontrolerów, których rekrutacja została szeroko omówiona w u.z.d.s. Zostały ustanowione liczne wymagania, jakie muszą spełnić, wobec kandydatów na kontrolerów, które zostały wymienione w sposób enumeratywny. Zgodnie z art. 22 ust. 2 kontrolerem może być osoba, która:

- 1) ukończyła 18 lat;
- 2) posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe;
- 3) ma pełną zdolność do czynności prawnych oraz korzysta z pełni praw publicznych;

³³ Są to: 1) nazwisko; 2) imię lub imiona; 3) adres miejsca zamieszkania; 4) data i miejsce urodzenia; 5) numer PESEL; 6) seria i numer dokumentu tożsamości; 7) obywatelstwo; 8) płeć; 9) wizerunek twarzy; 10) podpis; 11) adres poczty elektronicznej; 12) numer telefonu; 13) nazwa uprawianego sportu; 14) przynależność do organizacji sportowej; 15) informacje o miejscu pobytu w okresie kolejnych trzech miesięcy; 16) informacje o przebiegu dotychczasowej kontroli antydopingowej; 17) informacje o stosowanych lekach i suplementach diety oraz wykonanych transfuzjach krwi; 18) informacje o orzeczonych karach dyscyplinarnych za doping w sporcie; 19) informacje o przyznaniu lub odmowie przyznania zgody na używanie substancji zabronionej lub metody zabronionej na zasadach określonych w załączniku nr 2 do konwencji, o której mowa w art. 2 pkt 1; 20), dokumentacja medyczna na potrzeby oceny wniosku o przyznanie zgody na używanie substancji zabronionej lub metody zabronionej na zasadach określonych w załączniku nr 2 do konwencji, o której mowa w art. 2 pkt 1; 21), wyniki analiz antydopingowych próbki fizjologicznej.

- 4) ma nieposzlakowaną opinię;
- 5) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 6) nie była karana dyscyplinarnie za doping w sporcie;
- 7) nie jest pracownikiem oraz nie pełni żadnej funkcji w polskim związku sportowym;
- 8) ukończyła szkolenie kontrolerów oraz zdała egzamin kończący to szkolenie;
- 9) posiada ważny certyfikat kontrolera.

Na uwagę zasługują ostatnie dwa punkty, które zostały szczegółowo omówione w przepisach. Jeśli chodzi o szkolenie kontrolerów, to reguluje je art. 23 u.z.d.s. Przeprowadza je POLADA, a jego podstawą jest program szkolenia, obejmujący w szczególności zagadnienia związane z organizacją i działaniem krajowego i międzynarodowego systemu zwalczania dopingu w sporcie, definicją dopingu w sporcie, zasadami i przebiegiem kontroli antydopingowej, prawami i obowiązkami kontrolera antydopingowego oraz odpowiedzialnością dyscyplinarną za doping w sporcie (art. 23 ust. 1–2 u.z.d.s.)³⁴. Szkolenie to przebiega pod postacią zajęć teoretycznych jako wykładów oraz zajęć praktycznych jako ćwiczeń lub warsztatów i trwa ono nie dłużej niż miesiąc przy grupie szkoleniowej do 15 osób³⁵. Kończy się ono egzaminem, który w myśl art. 24 ust. 1–2 u.z.d.s. przeprowadza trzyosobowa komisja egzaminacyjna w składzie wyznaczanym przez Dyrektora Agencji i złożonym z pracowników Agencji, posiadających odpowiednią wiedzę i doświadczenie w zakresie kon-

³⁴ Przeprowadzają je w myśl art. 23 ust. 3 u.z.d.s.: 1) osoby posiadające co najmniej dwuletnie doświadczenie zawodowe w zakresie przeprowadzania kontroli antydopingowej; 2) osoby zatrudnione w Agencji, odpowiedzialne za: a) koordynowanie lub planowanie kontroli antydopingowej, b) realizację lub obsługę postępowań dyscyplinarnych za doping w sporcie, c) rozpoznawanie wniosków o przyznanie zgody na używanie substancji zabronionej lub metody zabronionej na zasadach określonych w załączniku nr 2 do konwencji, o której mowa w art. 2 pkt 1; 3) lekarze posiadający wiedzę na temat skutków dla zdrowia stosowania dopingu w sporcie; 4) osoby posiadające co najmniej tytuł magistra z zakresu nauk prawnych oraz wiedzę na temat przepisów prawa dotyczących zwalczania dopingu w sporcie.

³⁵ Zob. szerzej: Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 19 czerwca 2017 r. w sprawie szkoleń kontrolerów antydopingowych Polskiej Agencji Antydopingowej (Dz.U. poz. 1266).

troli antydopingowej, lecz z zastrzeżeniem w ust. 4 i 5 art. 24, że dany członek komisji nie jest powiązany w żaden sposób z kandydatem, który ma być egzaminowany.

Jeśli chodzi o sam egzamin, to według art. 25 ust. 1 i 2 u.z.d.s. składa się on z części teoretycznej i praktycznej, przy czym może do niego przystąpić tylko osoba, która odbyła wszystkie zajęcia teoretyczne i praktyczne objęte programem szkolenia kontrolerów. Ustawodawca jednak przewiduje w ust. 3 tego samego artykułu, że w przypadku, gdy osoba przystępująca do egzaminu nie uzyska wyniku pozytywnego z jego całości lub części, albo nie przystąpi do niego w całości lub do jego części z powodu choroby potwierdzonej zaświadczeniem lekarskim lub wskutek działania siły wyższej, może ponownie przystąpić do egzaminu bez odbycia powtórnego szkolenia tylko raz, w najbliższym wyznaczonym terminie. Ponowny egzamin zaś nie może być przeprowadzony wcześniej niż przed upływem dwóch tygodni od pierwszego egzaminu. Stosuje się to rozwiązanie również w przypadku kontrolera, który nie uzyskał pozytywnego wyniku z całości lub z części egzaminu albo nie przystąpił do niego w całości lub w części z powodu choroby potwierdzonej zaświadczeniem lekarskim lub wskutek działania siły wyższej (art. 26 ust. 6 u.z.d.s.).

Przechodząc do ostatniego punktu wymagań, czyli certyfikatu, może dostać go tylko osoba, która zdała egzamin. Jest on przyznawany na dwa lata przez Dyrektora POLAD-y i na jego podstawie jest wydawana legitymacja służbowa, jak stanowi art. 26 ust. 1 i 2 u.z.d.s. Jest w niej bowiem zawarta informacja o możliwości pobierania przez nowo przyjętego kontrolera próbek krwi, przy czym ustawodawca podkreśla, że dzieje się to na podstawie innych aktów prawnych, takich jak ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty³⁶ czy ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej³⁷.

Należy jednak zwrócić szczególną uwagę na art. 26 ust. 4 u.z.d.s., w myśl którego kontroler musi odbyć ponowne szkolenie wraz z podej-

³⁶ Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz.U. z 1997 r. nr 28 poz. 152 ze zm.).

³⁷ Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej (Dz.U. nr 174 poz. 1039 ze zm.).

ściem do egzaminu tuż przed upływem okresu ważności certyfikatu. Ma to na celu potwierdzenie posiadania kwalifikacji do dalszego przeprowadzania kontroli antydopingowej. Dzieje się tak również w przypadku trwającej co najmniej 2 lata przerwy w przeprowadzaniu kontroli antydopingowych przez kontrolera, jak mówi nam ust. 5 art. 26. W literaturze zwraca się jednak uwagę na brak określenia przez ustawodawcę jakichkolwiek odstępstw pomiędzy egzaminem dla osób, które podchodzą do niego po raz pierwszy, a tymi, które zdają go ponownie³⁸. Można zatem przyjąć, że w obu przypadkach szkolenia i egzaminy odbywają się na tych samych zasadach.

6. Obowiązki i uprawnienia kontrolerów

Jeśli chodzi o obowiązki kontrolerów, to ustawodawca ustalił je w art. 28 ust. 1 u.z.d.s., przy czym ograniczone są one do prowadzonej kontroli antydopingowej. Są oni zobowiązani do:

- 1) przygotowania miejsca i sprzętu do przeprowadzenia kontroli antydopingowej i zabezpieczenia tego miejsca i sprzętu przed dostępem osób trzecich;
- 2) powiadomienia zawodnika o tym, że został wytypowany do kontroli antydopingowej;
- 3) pobrania, zabezpieczenia i dostarczenia do wskazanego przez Agencję laboratorium antydopingowego próbek fizjologicznych zawodnika wraz z dokumentacją;
- 4) sporządzenia protokołu kontroli antydopingowej;
- 5) przestrzegania standardów międzynarodowych Światowej Agencji Antydopingowej.

Biorąc pod uwagę złożoność procesu kontroli antydopingowej czy też przygotowania kontrolerów do pracy na tym stanowisku, na pierwszy rzut oka obowiązki te mogą wydawać się bardzo ogólne. Ustawodawca tłumaczy to jednak tym, że wszystkie aspekty samego procesu kontroli antydopingowej zostały omówione w międzynarodowym standardzie

³⁸ M. Drózdź, *Kontrola...*, s. 130.

badań i śledztw (*International Standard for Testing and Investigations*), który podlega ciągłym aktualizacjom³⁹. Dlatego też nie zawarto w u.z.d.s. szczegółów dotyczących przeprowadzania owego procesu, z wyjątkiem informacji w art. 28 ust. 2 u.z.d.s. o koniecznych elementach protokołu kontroli, o którym mowa w pkt 4 ust. 1 tego samego artykułu⁴⁰.

Kontrolerzy zostali wyposażeni w szereg uprawnień, które mają usprawniać wykonywanie przez nich obowiązków. Wszystkie z uprawnień zaś mają zastrzeżenie, że korzystać z nich można tylko podczas pełnienia obowiązków służbowych lub w związku z ich pełnieniem. Najistotniejszym z nich jest bez wątpienia przepis z art. 28 ust. 5, czyli wyposażenie kontrolerów w ochronę oraz podleganie odpowiedzialności karnej przewidzianych dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny⁴¹. Intencją ustawodawcy była potrzeba zwiększenia efektywności zwalczania dopingu w sporcie, gdyż doświadczenia Komisji do Zwalczania Dopingu w Sporcie (poprzednika POLAD-y) dowodzą, że kontrolerzy bywają podmiotem ataków słownych i przemocy ze strony zawodników, ich personelu pomocniczego czy też organizatorów zawodów⁴². Dlatego też warto przytoczyć tutaj art. 222 § 1 Kodeksu karnego, według którego kto narusza nieetykalność cielesną funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

³⁹ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie..., s. 16.

⁴⁰ Ma zawierać w szczególności: 1) imię, nazwisko, datę urodzenia i adres kontrolowanego zawodnika; 2) datę i miejsce przeprowadzenia kontroli antydopingowej; 3) imię i nazwisko kontrolerów, którzy przeprowadzili kontrolę antydopingową; 4) określenie rodzaju pobranej próbki fizjologicznej i jej ciężaru właściwego; 5) deklarację zawodnika na temat przyjmowanych przez niego leków i suplementów diety oraz wykonanych transfuzji krwi; 6) informację o pouczeniu kontrolowanego zawodnika o skutkach niewyrażenia zgody na pobranie próbki fizjologicznej, niezgłoszenia się na to pobranie bez ważnego uzasadnienia lub unikania w inny sposób pobrania próbki fizjologicznej; 7) podpisy kontrolerów, którzy przeprowadzili kontrolę antydopingową; 8) podpis kontrolowanego zawodnika, a w przypadku braku możliwości złożenia przez niego podpisu – adnotację o braku takiej możliwości.

⁴¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. nr 88 poz. 553 ze zm.).

⁴² Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie..., s. 31.

Ponadto kontrolerzy mają prawo do żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych oraz organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego, które są zobowiązane, w zakresie swojej właściwości, nieodpłatnie udzielać żądanej pomocy. Mogą oni również zwracać się do przedsiębiorców, jednostek organizacyjnych i organizacji społecznych, a w nagłych wypadkach też do każdej osoby, o udzielenie niezbędnej pomocy. Jest to na tyle istotne rozwiązanie, gdyż w przypadku wystąpienia jakichkolwiek trudności, obowiązki kontrolera w zakresie kontroli mogą zostać ostatecznie wypełnione do końca.

7. Antydopingowe regulacje prawne w innych krajach

Po zapoznaniu się z krajowymi regulacjami prawnymi dotyczącymi zwalczania dopingu warto przyjrzeć się również temu, w jaki sposób inne kraje przeciwdziałają temu procederowi. Istotnymi w tej kwestii są laboratoria antydopingowe i jeśli chodzi o zasady ich działania i formy prawne spośród nich, to zauważalny jest na pierwszy rzut oka brak jednego powszechnego modelu ich funkcjonowania. Z poczynionych ustaleń w ocenie skutków regulacji przy wprowadzeniu u.z.d.s. wynika, że można wyróżnić cztery formy, w których funkcjonują⁴³. Takie laboratoria jak np. w Seibersdorf (Austria), Tokio (Japonia) czy w Helsinkach (Finlandia) działają w strukturze spółki, w której najczęściej udział ma skarb państwa. Mogą również działać w ramach uniwersytetu (w najczęstszych przypadkach medycznego), co ma miejsce np. w Kolonii (Niemcy), Gandawie (Belgia), Ankarze (Turcja), Oslo (Norwegia), a także Sztokholmie (Szwecja). Niektóre z nich zaś funkcjonują jako odrębne osoby prawne i są to m.in. laboratoria w Salt Lake City (USA), Dosze (Katar), Nowym Delhi (Indie), Londynie (Wielka Brytania) czy też Sydney (Australia).

⁴³ Ocena skutków regulacji z 6 sierpnia 2018 r. przy ustawie o zmianie ustawy o zwalczaniu dopingu w sporcie, nr UD377, https://bip.msit.gov.pl/download/2/9069/OSR_6_08_2018.pdf (dostęp: 18.06.2024 r.).

Oprócz nich występują również inne, mniej powszechne formy, jak chociażby fundacja, która ma swoją siedzibę w Barcelonie (Hiszpania).

Zwracając uwagę na liczby pobranych przez nie próbek do badań w ostatnim raporcie WADA za 2022 r., zdecydowanie na pierwszym miejscu usytuowało się laboratorium w Kolonii z nieco ponad 30 tys. próbek. Dalej uplasowały się kolejno Seibersdorf, Pekin, Paryż, Gandawa, Lozanna i Salt Lake City⁴⁴. Liczba pobieranych próbek przekłada się też niewątpliwie na skuteczność w walce z dopingiem w sporcie, a zatem należy zadać pytanie, co stoi u podstaw funkcjonowania lidera w tym aspekcie, a więc Niemiec? Można stwierdzić, że system jest nieco podobny do obowiązującego obecnie w Polsce, gdyż również na czele walki z dopingiem stoi agencja – Niemiecka Narodowa Agencja Antydopingowa – „Nationale Anti Doping Agentur” (NADA), która została założona w 2002 r.⁴⁵ Jest ona fundacją prawa cywilnego, przy czym POLADA jest państwową osobą prawną, a więc można uznać to za istotną różnicę. Jej celem jest utrzymanie wolnego od dopingu sportu oraz dążenie do realizacji celów fundacji, tj. przede wszystkim zapewnienia sprawiedliwości i równych szans w sporcie.

Jak podaje NIK w swojej analizie, która została dołączona do wspomnianej wcześniej informacji z wyników kontroli Polskiej Agencji Antydopingowej, NADA swoją działalność opiera na Narodowym Kodeksie Antydopingowym (NADAC) z 2005 r., stworzonym i dostosowanym do warunków niemieckiego sportu⁴⁶. Kodeks ten dotyczy organizatorów różnych dyscyplin sportu, federacji, sportowców oraz całego personelu ich wspomagającego, przy czym obowiązuje on wobec każdego uczestnika zorganizowanego sportu.

Niemcy posiadają również ustawę antydopingową, która weszła w życie w grudniu 2015 r., a NADA aktywnie współpracowała przy jej tworzeniu. Ustawa ta reguluje odpowiedzialność karną w aspekcie dopin-

⁴⁴ Anti-Doping Testing Figures Report, https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2024-04/2022_anti-doping_testing_figures_en.pdf (dostęp: 17.06.2024 r.).

⁴⁵ Oficjalna strona internetowa NADA: <https://www.nada.de/en/home/> (dostęp: 19.06.2024 r.).

⁴⁶ *Zwalczanie dopingu w sporcie...*, s. 87–88.

gu, przy czym wynika z niej, że sam w sobie doping jest przestępstwem, a nawet nabywanie i posiadanie zaś niewielkich ilości produktów dopingujących również jest karalne. Natomiast zasady dotyczące podmiotów wspierających także zostały zastrzone. Prawo to pomaga też organom ścigania rozmontowywać siatki dopingowe, przede wszystkim dzięki temu, że współpraca polegająca na wymianie danych pomiędzy NADA, sądami i prokuratorami jest zawarta w tej ustawie. Dlatego też w tym zakresie możemy zauważyć pewne podobieństwa do u.z.d.s.

Zasadniczo w krajach europejskich panuje podobny do obecnego w Polsce model organizacji podmiotów przeciwdziałających dopingowi w sporcie, a więc ograniczenie kompetencji związków sportowych na rzecz zwiększenia ich centralnej agencji, odpowiedzialnej w pełni za zwalczanie doping w skali kraju przy nadzorze ministra właściwego ds. sportu. W literaturze zwraca się uwagę jednak na odmienne rozwiązanie, które występuje m.in. na terenie Wielkiej Brytanii, gdzie dominująca jest koncepcja autonomii związków sportowych⁴⁷. Przyjmuje się, że ma ta sytuacja miejsce w związku z ogólnie panującym podejściem do sportu w tych krajach, w wyniku czego to w gestii związków pozostaje zawarcie w swoich statutach postanowień antydopingowych, które mogą być następnie uzupełnione dostępnymi środkami, w tym natury prawnej. Centralny organ zaś, którym jest Agencja Antydoping Zjednoczonego Królestwa – United Kingdom Anti-Doping (UKAD), jedynie nadzoruje to, że organizacje sportowe w Wielkiej Brytanii funkcjonują zgodnie ze Światowym Kodeksem Antydopingowym⁴⁸. Podobne rozwiązanie obowiązywało w Polsce przed wprowadzeniem u.z.d.s. w 2017 r.

8. Podsumowanie

Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu doping w sporcie została wprowadzona w celu zwiększenia efektywności w przeciwdziałaniu dopingowi w sporcie, a co za tym idzie, utworzono nowy organ państwowy

⁴⁷ R. Piechota, *Reguły antydopingowe w prawie międzynarodowym*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2010, nr 6, s. 179.

⁴⁸ Oficjalna strona internetowa UKAD: <https://www.ukad.org.uk> (dostęp: 19.06.2024 r.).

– Polską Agencję Antydopingową. Wraz z jej powstaniem należało ustalić, czym tak naprawdę ma ona się zajmować. Co za tym idzie, zwiększyły się kompetencje samego podmiotu względem jego poprzednika, jak i jego poszczególnych części składowych. Dotyczyło to przede wszystkim samych kontrolerów, którzy przeprowadzali kontrole antydopingowe, co stanowiło główny cel funkcjonowania POLAD-y. Takie rozwiązania, jak np. wyposażenie ich w ochronę taką, jaka przysługuje funkcjonariuszom publicznym, stanowią bez wątpienia o tym, że ustawodawca potraktował poważnie i adekwatnie do obowiązujących na świecie standardów sprawę zwalczania doping w sporcie wyczynowym. Liczne zadania, które zostały przydzielone do wykonania Agencji, a także ich złożoność oraz szczegółowość, przemawiają za tym, że obowiązujące rozwiązania prawne należy uznać za wystarczające, gdyż pozwalają one na skuteczne wykrywanie doping w sporcie wyczynowym i przeciwdziałanie mu.

Odpowiadając na pierwszą część pytania badawczego, a więc czy obowiązujące regulacje pozwalają na skuteczne wykrywanie i przeciwdziałanie dopingowi w sporcie wyczynowym, można uznać, że tak. Stanowią one bowiem solidną podstawę do spełnienia celu, w ramach realizacji którego powstały. Ponadto są one odzwierciedleniem europejskich oraz światowych standardów w zakresie przeciwdziałania dopingowi w sporcie oraz sposobów wykrywania przekraczania przepisów przez sportowców. Jednakże ze względu na dynamiczny charakter problemu oraz rosnące wyzwania technologiczne i społeczne konieczne jest ciągłe doskonalenie tych działań oraz inwestowanie w nowe technologie, edukację i współpracę międzynarodową. Należy przy tym brać pod uwagę w szczególności nowe środki i metody dopingujące, co utrudnia fakt, że każdy przypadek dopuszczenia się popełnienia przestępstwa dopingi powinno się interpretować indywidualnie.

Presja osiągnięcia coraz to lepszych wyników i sukcesów sportowych m.in. poprzez nieustanne śrubowanie rekordów w różnych dyscyplinach sportowych może prowadzić do zwiększonej skłonności do stosowania dopingi, co wymaga ciągłej pracy nad zwiększaniem świadomości na temat zagrożeń związanych z dopingiem oraz promowaniem etyki sportowej poprzez szeroko prowadzone działania edukacyjne. Nie jest jednak

możliwe szerokie i szczegółowe uregulowanie tego zakresu w aktach prawnych, gdyż mogą one tylko tworzyć grunt pod działanie w tym celu, np. poprzez odpowiednie finansowanie. W tym celu istotna jest m.in. silna współpraca POLAD-y z innymi podmiotami, która pozwala na skuteczniejsze i efektywniejsze przeciwdziałanie dopingowi. Urzeczywistnieniu realizacji tego celu sprzyja funkcjonowanie tej kooperacji zarówno na polu krajowym, jak i międzynarodowym, w ramach której uczestniczą takie podmioty jak WADA, Interpol, Europol czy też inne krajowe agencje antydopingowe, które mają znaczące możliwości, kompetencje oraz doświadczenie w zakresie zwalczania doping w sporcie.

Same działania Polskiej Agencji Antydopingowej natomiast można ocenić jako optymalne oraz należyte, biorąc pod uwagę warunki panujące we współczesnej rywalizacji sportowej, zarówno na poziomie zawodowym, jak i amatorskim. Świadczą o tym przede wszystkim liczby, które zostały przytoczone w tym artykule na podstawie raportów rocznych POLAD-y. Dają one w szczególności przeświadczenie o tym, że kontrole antydopingowe są wykonywane rzetelnie, a także na szeroką skalę. Co więcej, z roku na rok zwiększa się liczba przeprowadzonych badań, a więc społeczeństwo czy też sami zawodnicy mogą coraz bardziej utwierdzać się w przekonaniu, że zawody sportowe, w których bierzemy udział w sposób czynny lub bierny, są sprawiedliwe i odbywają się na takich samych warunkach dla wszystkich. Mimo to wciąż potrzebne jest zapobieganie sytuacjom odbiegającym od tego stanu, dlatego też właściwa edukacja w tym zakresie, która stanowi jedno z kluczowych zadań działalności Polskiej Agencji Antydopingowej, powinna być szeroko rozpowszechniana i praktykowana.

Bibliografia:

- Bąk B., *Analiza najważniejszych przepisów ustawy o zwalczaniu doping w sporcie*, „Lex Sportiva” 2017, nr 2, s. 65–71.
- Buza A., *Współczesna problematyka zjawiska doping w sporcie na poziomie proceduralnym i dowodowym*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki” 2023, nr 26, s. 59–75.

- Dróżdż M., *Kontrola antydopingowa na gruncie ustawy o zwalczaniu doping w sporcie*, „Przegląd Sądowy” 2020, nr 7–8, s. 126–138.
- Krześniak E.J., *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Leciak M., *Doping w sporcie i jego prawnokarne oceny*, C.H. Beck, Warszawa 2022.
- Leciak M., *Zagrożenie przestępczością zorganizowaną jako uzasadnienie kryminalizacji doping w sporcie*, „Prawo i Więź” 2018, nr 4(38), s. 326–341.
- Lewandowska A., Leźnicki M., *Doping w sporcie jako problem etyczno-społeczny*, „Journal of Education, Health and Sport” 2016, nr 6(7), s. 548–555.
- Masłowski P., *Zapewnienie bezpieczeństwa w sporcie w odniesieniu do wybranych zadań oraz statusu prawnego Polskiej Agencji Antydopingowej*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2021, nr 4(35), s. 259–267.
- Pepłowska A., *Doping – problem nieświadomego społeczeństwa i polityki międzynarodowej państw*, „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” 2022, nr 1(21), s. 231–245.
- Piechota R., *Reguły antydopingowe w prawie międzynarodowym*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2010, nr 6, s. 152–181.
- Pokrywka A., Bujalska-Zadrożny M., Mancarz A., *Doping w sporcie*, PZWL, Warszawa 2020.
- Warecka K., *Strasburg: kontrola antydopingowa nie narusza prawa do prywatności sportowca. Fédération Nationale des Syndicats Sportifs (FNASS) i inni przeciwko Francji – wyrok ETPC z dnia 18 stycznia 2018 r., połączone skargi nr 48151/11 i 77769/13*, LEX/el. 2018.